

Hòn Hoa

Loài thực vật cỏ cây có linh hồn hay không? Khoa học Văn minh Hiện đại vẫn chưa chứng minh được điều này. Có nhiều người đã thử thí nghiệm việc cho các loài thực vật nghe âm nhạc, hay nói chuyện với cỏ cây, nhưng vẫn chưa chứng minh được điều gì mới lạ.

Nhiều người chắc hẳn đã nghe đến chuyện tra khảo cây mít. Nhà tôi có cây mít cao lớn khoảng 9 -10 thước, thân cây lớn bằng thân người, cành lá xum xuê xanh tốt. Cây mít này mỗi năm vào đầu mùa hạ cũng ra những bông hoa sau đó kết thành những trái mít non mà thời đó người ta gọi là dái mít, có lẽ vì hình dáng giống như ngọc hoàn của lũ trẻ con, nhưng những trái mít non này chỉ đến cỡ đó là hết không bao giờ lớn hơn được trước khi rụng xuống. Có người nói cây mít này là cây mít đực nên không bao giờ ra trái.

Không biết nghe ai vắn kể, bà tôi gọi bác Đoàn Hàn, một người bác họ xưa kia làm chức Xã Đoàn trông nom việc canh gác trong làng, vẫn giúp việc cho nhà tôi để tra hỏi cây mít xem tại sao lại không chịu ra quả. Một buổi sáng cuối xuân, đầu hạ anh em chúng tôi chứng kiến một chuyện lạ lùng. Anh Nhân, một gia nhân leo lên cây mít. Ngồi ở giữa chạc ba, anh ôm chặt lấy thân cây. Bác Hàn đứng dưới gốc cây tay cầm con dao dứa, loại dao to và nặng dùng để chặt cây, đốn củi, bác khua dao đồng dặc hỏi:

Mít! mày nghe đây! Tại sao mày không chịu ra quả, mày đã lớn chừng này sao mà biếng nhác. Tao chặt mày đi, để làm gì cho chặt đất.

Anh Nhân ở trên cây van xin rồi rít. Bác Hàn hỏi tiếp:

Năm nay mày có chịu ra quả hay không? Nếu không tao sẽ chặt mày xuống làm củi đốt

Anh Nhân lại van xin, vâng dạ và hứa hẹn đủ điều. Bác Hàn vẫn chưa chịu thôi, bác nói:

Tao cho mày mấy dao để cho mày ghi nhớ nhé!

Miệng nói tay bác vung dao chém vào thân cây năm bảy nhát. Anh Nhân vội vàng vâng vâng, dạ dạ và tụt xuống trước khi những giòng nhựa trắng ngần như giòng sữa chảy ra từ vết chém. Anh em tôi vội chạy lại dùng que tre quấn lấy nhựa mít để dính bắt những con chuồn chuồn ớt, chuồn ngô thường đậu ở ngoài bờ ao. Lạ lùng thay bắt đầu từ năm đó, cây mít mỗi năm đều ra trái không còn là anh mít đực vô tích sự nữa.

Vợ tôi một đôi khi thường hay nhắc lại chuyện xưa do ông Bác, Cụ Tuần Nhật Lệ kể lại. Chuyện kể rằng cụ Án mổ, chữ mổ thường được dùng trong văn cổ, trường hợp để nói về một người không nhớ tên hoặc muốn giấu tên. Khi còn sinh tiền, cụ Án mổ có thú chơi hoa, cảnh. Vườn của cụ trồng đủ loại hải đường, trà mi, bách hợp, phù dung v.v... Trước khi lâm chung, cụ dặn con cái là phải thắt khăn tang cho mấy cây hoa mà cụ hằng yêu thích. Mấy người con trai theo Tây học đâu có tin vào chuyện lảm cẩm của người cha già. Riêng cô con gái út vẫn thường theo cha chăm bón cây hoa, cô không mấy tin tưởng nhưng vì thương cha nên cô đã làm theo lời dặn. Mấy người anh và nhất là mấy bà chị dâu thường lấy chuyện bắt cây để tang này để đùa

cột, chế nhạo cô. Nhưng chẳng bao lâu các cây hoa, cảnh lần lượt chết dần, ngoại trừ cây hải đường, cây trà mi và cây bách hợp là những cây đã được cô út thắt khăn để tang.

Khi nghe câu chuyện kể trên, tôi trêu đùa vợ tôi rằng nếu sau này em mất đi, số khăn tang có lẽ phải nhiều lắm vì cây nào em cũng thích. Nay nhé 2 cây đào, 3 cây táo tàu, cây táo Fuji, 2 cây ôi, cây mận Mỹ Tho, cây bưởi Biên hòa, cây lê tàu, cây măng cầu, 3 cây nhãn, cây mận xanh, mận đỏ rồi lại còn riêng xả, lá lốt, rau ngót và cả ngàn cây lan nữa, vậy thì khăn đâu mà để tang cho xuể.

Ai ngờ lời nói bông đùa đã trở thành sự thực. Vợ tôi bị chứng bệnh nan y và từ già cõi đời sau một năm chữa chạy. Nền y khoa văn minh tân tiến của một nước hàng đầu trên thế giới cũng đành bất lực trước định mệnh trớ trêu.

Mấy tháng trước khi nhắm mắt liạ đời, chiều nào vợ tôi cũng muốn ra vườn sau ngắm lại những hàng cây xanh tốt. Máy cây táo tàu sai quả nặng trĩu, cành uốn cong vòng. Loại cây này có hai thứ: đực Jujube Long trái dài và nhỏ nhưng rắn chắc và ngọt lịm, cái Jujube Lee trái to tròn và hơi xốp.

Cây táo Fuji chính tông sai oằn, khi chín trái táo chuyển từ màu xanh sang nâu đỏ rồi hơi vàng vàng. Gọt vỏ rồi cắt ra cắn vào ròn và ngọt sắc chứ không nhạt phèo như những thứ mua ngoài chợ. Cây bưởi đường Biên hòa trái giống hình quả lê tàu, bỏ ra múi khô nước ngọt và không hạt. Trái măng cầu Nam Mỹ do tay chính ông Đoàn Văn Yên, một người có tài ghép giống, tuy trái không to lớn nhưng nhiều thịt và ngon ngọt vô cùng khác hẳn với thứ măng cầu của quê hương chỉ toàn hạt là hạt. Máy cây nhãn cũng do ông Yên

mang về từ Florida, tuy rằng là giống nhãn Thái Lan nhưng thú thực còn ngon hơn nhãn của quê hương chúng tôi: Hưng Yên đất nổi danh về nhãn tiến vua.

Cây mận hồng đào Mỹ tho lá xanh rợp bóng, trái đỏ bóng như màu môi son của thiếu nữ dương thì...

Dẫn vợ tôi đi một vòng chậm chậm để nàng có thể nhìn thấy những con chim cất tiếng hót dài từng hồi vô tận, thấy đàn cá tung tăng bơi lội trong hồ bên những đóa hoa sen, súng đủ màu lá xanh mơn mớn, mà trước đây cứ một hai tuần phải lấy con dao dài cắt bỏ từng thung lá già và hoa héo. Thị giác tuy đã mất dần nhưng vợ tôi vẫn còn thấy những bông lan mà hai vợ chồng đã bỏ mấy tháng trời thay chậu. Những hội hoa lan khắp vùng không bao giờ vắng mặt chúng tôi. Những cây lan mua tại Encinita, South Coast Plaza, Sata Barbara, San Diego hay đặt mua từ Florida, Hawaii, Chicago, Virginia cho đến Minesota chen chúc khắp ba mặt vườn sau nhà. Vợ tôi thường phàn nàn tôi mua quá nhiều, nhưng khi đã lên

con nghiện đã lên, vợ tôi lại còn hăng hái hơn tôi rất nhiều. Năm bấy chậu là chuyện thường và bất kể giá đắt rẻ, dù rằng có rồi vẫn mua thêm nữa, nhưng cũng may các bạn hàng quen thuộc thường bớt cho chúng tôi từ 10 % có khi đến 30%.

Tần ngần đứng lại trước những bông lan hương sắc, vợ tôi lẩm bẩm:

Nếu em không còn, ai sẽ giúp anh chăm sóc vườn lan?

Em đừng lo chuyện đó! Em là bông lan trân quý, anh đã gìn giữ gần 60 năm trời mà nay nếu chẳng còn giữ được, xá gì những thứ cỏ cây vô tri, vô giác này.

Cym. Nicole Valentine

Sức khỏe vợ tôi suy nhược dần dần sau những lần hóa lý trị liệu rồi phóng xạ trị liệu, tôi không còn tâm trí nào ngó tới vườn lan, hồ cá. Tôi bỏ mặc tất cả để có những phút giây gần cận người bạn đời chung thủy. Nhưng chuyện tử biệt sinh ly ai nào tránh khỏi đã đến. Sau tang lễ tôi không muốn làm gì hết cả và cũng không muốn ra khỏi nhà, dù tôi biết rằng sẽ giúp cho tôi vợ đi nỗi sầu thương nhớ.

Mãi cho đến mùa xuân vừa qua, tôi không thấy chậu lan *Cymbidium Nicole Valentine* ra hoa. Nhìn kỹ lại thì ôi thôi cả hai chậu đã bị bệnh thối gốc. Chậu lan này tôi đã mua tại vườn lan Mariposa gần Artesia để tặng vợ tôi vào dịp Tết năm 1993. Những chùm hoa dài chừng 50 phân buông thõng xuống màu đỏ thắm như dây pháo hồng điều, Tết nào cũng nở. Năm 2000 trong dịp triển lãm tại Hội hoa lan tại South Coast Plaza đã làm cho vợ tôi hãnh diện với 10 cây mang đi trưng bày đã mang về 13 giải thưởng: 5 giải Nhất, 3 giải Nhì, 2 giải Ba. Riêng cây *Cym. Nicole Valentine* chiếm giải Nhất và giải đặc biệt Best of the Show, cây *Dendrobium speciosum var. speciosum* chiếm giải Nhất và giải Georgia Shoemaker Trophy dành cho loại hoa thơm nhất trong ngày hội và một giải đặc biệt dành cho bàn triển lãm có nhiều cây được giải thưởng.

Tôi rút cả hai cây *Cym. Nicole Valentine* ra khỏi chậu, cắt hết củ và rễ thối lấy thuốc trị bệnh thối rễ rồi để cho khô. Nhưng có lẽ bệnh quá nặng hay vì quá thương nhớ người chủ, cả hai cây đều úa héo dần và vĩnh viễn ra đi. Trong số những cây lan, vợ tôi thương yêu cây này hơn cả. Mấy người khách đến chơi đã hết lời nài nỉ, nhưng vợ tôi nhất định không chịu. Ông bạn quý của tôi phải đợi ba năm sau mới có được cây này. Mà lạ lùng thay những cây lan con mọc từ những củ già tôi tặng cho cho mấy người quen hỏi ra cũng chẳng cây nào thoát chết. Cây *Dendrobium speciosum* một loại lan của Úc đại lợi cũng chung số phận, thân cây trước lớn bằng bắp tay nay cứ teo dần, nhăn nheo như quả mướp khô. Kiểm soát toàn bộ, tới 30% vườn lan bị nhiễm bệnh. Nào thối rễ, đóm lá lại còn đủ thứ rệp trắng (mealy bugs) rệp xanh rệp đen (aphids) lại còn thêm rệp vảy (scales) và kiến từng đàn từng ổ. Chẳng

những hoa lan, cây đào trắng (Babcock) thông thường nở hoa và kết trái vào mùa xuân, năm nay không thấy ra hoa mà cũng chẳng thấy lá. Bè thử một cành nhỏ thấy đã chết khô. Cây đào thứ hai năm ngoái cho hàng trăm quả to và ngon ngọt, năm nay chỉ lác đác vài bông hoa và cuối cùng được bốn năm trái nhỏ như trái ping pong. Hai cây ổi, do con gái tôi lấy hạt ổi của người bạn Thái Lan rồi gửi sang Illinois cho tôi gieo mầm và mang cây con sang California trồng lại. Giống ổi xá lị này dòn và ngọt hơn cả những thứ trong vùng. Ông thông gia từ San Jose xuống chơi, đi thăm khắp nơi và tới nhà nào cũng được mời nếm ổi... Ông thú nhận rằng chỉ thích thứ ổi tôi trồng. Hai cây ổi năm nay tuy đã vào mùa hạ, một cây không có lấy được một bông hoa, còn một cây đổ con mắt mới thấy một vài trái lẫn trong đám lá xanh.

Vợ tôi thích trái cây cho nên thứ nào cũng trồng 2, 3 cây. Khi vợ tôi bắt đầu ngã bệnh cây ổi sau nhà, cây táo tàu cây bên hông, cây hồng dòn bên hè và cây đào trước cửa, cây nào cây nấy nhiều quả đến nỗi cả gầy cành. Có lẽ đám cây này đã có linh tính biết chuyện chẳng lành sẽ đến, cho nên cố gắng đơm hoa kết trái để tỏ tình cây nghĩa chủ. Tuy đau yếu và chẳng còn khẩu vị nhưng vợ tôi cũng nhấm nháp vài miếng táo tàu, miếng ổi, miếng hồng là những thứ mà xưa nay vẫn miếng ra miếng vào.

Vợ tôi mất đi, những cây nàng ưa thích nếu không đi theo chủ thì cũng âu sầu buồn bã không thềm ra hoa ra quả. Cả đám hoa lan cũng vậy, cây chết, cây chẳng ra hoa, cây hoa èo uột vừa mới chớm nở đã vội tàn phai như muốn để tang bà chủ.

Dem chuyện này nói lại với bạn tôi, ông Nguyễn Văn Sinh, Hội trưởng hội Bonsai, ông cũng kể cho tôi câu chuyện cho cây để tang tương tự như trên. Ông khuyên nên thắp hương khấn vái cho đám cây còn lại. Tôi nghĩ rằng nghĩa tử nghĩa tận, nếu hồn cây muốn đi theo chủ, hay vợ tôi muốn mang những cây yêu mến đi theo, tôi chẳng nên trái ý. Người vợ thương yêu đầu gối tay ấp từ tuổi thanh xuân đến tuổi bạc đầu chẳng còn giữ được ở cùng trên cõi dương gian, nay còn tiếc gì đám cây hoa này chứ.

Tôi chẳng biết chuyện cho cây để tang có thật hay không, nhưng vẫn mong rằng có sự cảm nhận thiêng liêng giữa người và loài thảo mộc vẫn mang tiếng là bất tri, bất giác.

Nếu quả thực có chuyện thương cảm như vậy thì cũng đáng buồn, đáng xấu hổ cho con người, vì bây giờ giữa người và người cũng chẳng còn có sự cảm thông, tình nghĩa nào cả. Người ta ganh ghét, nói xấu lẫn nhau, mưu kế hại nhau, thậm chí chém giết lẫn nhau chẳng qua chỉ vì hai chữ lợi danh.

